

Överklagande till Miljödomstolen i Växjö

Klaganden:

Föreningen Heaven or sHell
(organisationsnummer sökt hos skattemyndigheten)

www.himmelsk.se

Ombud för klaganden:

Göran Gustafson
Allevadsvägen 29
273 91 TOMELILLA

Motparter:

1. Länsstyrelsen i Skåne län
Kungsgatan 13
205 15 Malmö
2. Shell Exploration and Production AB, 556742-4865
Allén 5
172 98 STOCKHOLM

Ombud för motpart nr 2:

Advokat Per Molander
Jur.kand. Felicia Terenius
Mannheimer Swartling Advokatbyrå AB
Box 1711
87 STOCKHOLM

Överklagat beslut:

Länsstyrelsen i Skånes beslut den 18:e december 2009, dnr. 505-75346-09

YRKANDEN

Klaganden yrkar i första hand att Miljödomstolen förbjuder Shell Exploration and Production AB att bedriva den anmälda verksamheten.

I andra hand yrkar klaganden att Miljödomstolen förelägger Shell Exploration and Production AB att söka tillstånd enligt Miljöbalken för den anmälda verksamheten samt förbjuder Shell Exploration and Production AB att bedriva den aktuella verksamheten innan det att ett tillstånd vunnit laga kraft.

I tredje hand yrkas att Miljödomstolen förelägger ännu strängare försiktighetsmått och att en fullständig miljökonsekvensbeskrivning görs, samrådsmöte med sakägare hålls och att en vattenutredning görs.

Klaganden yrkar vidare att Miljödomstolen förordnar att av Miljödomstolen meddelade förbud eller förelägganden ska gälla omedelbart utan hinder av att domen eller beslutet inte vunnit laga kraft.

INTERIMISTISKT YRKANDE

Klaganden yrkar att Miljödomstolen genom interimistiskt beslut med omedelbar verkan tillsvdare förbjuder Shell Exploration and Production AB att bedriva den anmälda verksamheten.

LAGRUM

Förbud för Shell Exploration and Production AB att påbörja verksamheten kan utfärdas enligt 27§ Förordningen om Miljöfarlig Verksamhet och Hälsoskydd (1998:899) och tillståndsprövning kan krävas enligt 6§ 9 kap. Miljöbalken.

RÄTTENS HANDLÄGGNING

Klaganden hemställer att Miljödomstolen gör syn på platsen, och vid den nu pågående provborrningen i Ry, och att rätten begär kopia på Shell Exploration and Production AB:s ansvarsförsäkring.

REDOGÖRELSE FÖR ÄRENDET

Miljönämnden i Hörby kommun har den 24:e september 2009 förbjudit Shell Exploration and Production AB (nedan kallad enbart ”Shell”) att bedriva miljöfarlig verksamhet i form att provborra och uppta en kontinuerlig borrhärna ur alunskiffern med avseende att undersöka förekomsten av naturgas på fastigheten Oderup 25:4. Ärendet överklagades av Shell till Länsstyrelsen i Skåne Län som tillät Shell att provborra och fastställde ett antal villkor för verksamheten.

Shell har även ansökt om att få genomföra provborrningar i Hedeberga (Tomelilla kommun) och i Ry (Sjöbo kommun). Tomelilla kommun har (genom Ystad-Österlenregionens miljöförbund) förelagt Shell att söka tillstånd för verksamheten. Sjöbo kommun har godkänt provborrning, och kringboende har överklagat beslutet till Länsstyrelsen och Miljödomstolen. Oaktat detta har Shell påbörjat provborrningen i Ry.

SKÄLEN FÖR UNDERTECKNADS ÖVERKLAGAN

Länsstyrelsen menar att vid normal drift ska verksamheten inte ha någon betydande påverkan på miljön. Klaganden menar att det utgår från ett ”best-case-scenario”, snarare än vad som kan hända om något går snett, och speciellt då med avseende på dricksvattnet. Även om det är verksamhetsutövarens ansvar att åtgärda miljöskador så finns det inte utrymme för dröjsmål när det gäller tillgången till rent dricksvatten, speciellt inte för de djurägare som bor granne med borrplatsen och att förutom privata brunnar i området ligger även kommunens vattentäkt i direkt närhet till den valda provborrningsplatsen i Oderup.

Klaganden vill erinra om att Regeringsrätten i november 2009 fastställde Regeringens beslut att neka till provborring i Östersjön söder om Gotland med motiveringen att miljöskälen väger tyngre än de ekonomiska intressena. Avvägningen mellan ekonomisk vinning av sökandet av fossila bränslen kontra miljöskydd har därmed avgjorts av både Regeringen och Regeringsrätten, vilket är vägledande för rättstillämpningen. Således bör Shell förbjudas att provborra efter fossilgas i Oderup.

Länsstyrelsen skriver i ett yttrande till Bergsstaten 2008-02-18 angående Shells ansökan om prospekteringstillstånd att ”Länsstyrelsen vill poängtera att vi på regeringens uppdrag arbetar för att minska klimatförändringarna, främja energiomställningen, öka andelen förnybar energi samt främja energieffektivisering. Att utvinna fossilt bränsle ligger inte i linje med nämnda uppdrag.”

Av Miljönämnden i Hörby kommuns beslut §118, dnr 2009-909 framgår att ”Länsstyrelsen har inget att erinra mot planerad åtgärd, under förutsättning att bolaget vidtar långtgående skyddsåtgärder som utesluter alla risker för eventuellt spill eller läckage som kan nå omgivningen”. Länsstyrelsen skriver i sitt beslut 2009-12-18 att ”Störst risk för vatten är till följd av skadegörelse eller den mänskliga faktorn”, vilket är just det som är problemet! Den mänskliga faktorn som olycksorsak kan inte underskattas, tvärtom det ”best-case-scenario” som Länsstyrelsen utgår från. Att utgå från ett felfritt scenario strider mot intentionerna i lagstiftningen som snarare säger att värsta scenariot måste tas med i beräkningen.

I Länsstyrelsens beslut 2009-12-18 framgår att Shell ska ta vattenprover, men Länsstyrelsen specificerar inte i vilka brunnar provtagning ska ske eller när provtagningarna ska ske. Klaganden vill erinra om att eventuella läckage (framförallt av ämnen från alunskiffern som dessvärre inte ingår som krav på de vattenprover som ska tas) kan göra sig påmind åratals efter avslutad borring, varför det kan vara meningslöst att ta vattenprover direkt efter borringen avslutats. Inte heller reflekterar Länsstyrelsen över att Shell saknar rådighet över grannarnas brunnar och att de kringboende (tredje man) inte kan åläggas att ställa dessa till Shells förfogande för provtagning.

Tillstånds eller anmälningsärende

Tidigare var provborringar efter naturgas uttryckligen tillståndspliktig verksamhet med verksamhetskoden ”B”, men i en EU-harmonisering av lagstiftningen så föll dessa verksamheter bort från lagstiftningen. Samtidigt infördes begreppet ”djupborring” med

prövningsnivån ”C”. Syftet med den nya klassificeringen var att underlätta för geotermiska borrhningar och för att kommunerna skulle kunna ha en överblick av geotermi-borrhningar. Syftet med ändringen av verksamhetskoden var således enbart att förenkla för borrhning efter geotermi och bergvärme, snarare än att ge klartecken för provborrning efter fossila bränslen. Det har aldrig varit lagstiftarens intention att en provborrning skulle vara annat än tillståndspliktig, dvs. med verksamhetskoden ”B”. Av Europarådets direktiv 85/337/EEG framgår tydligt att ”djupborrning” framförallt gäller geotermisk borrhning eller borrhning efter vatten (eftersom det rör sig om djupborrning avses således borrhning efter varmvattenfickor djupt i bergrunden snarare än mer ytliga grundvattenförekomster, vilket bekräftas indirekt av Naturvårdsverkets kommentarer till FMH-bilagan 2007-11-06 som klargör att djupborrning exkluderar exempelvis vattentäkter eller bergvärme för enskilda hushåll).

Klaganden vill uppmärksamma Miljöödomstolen på att eftersom alunskiffern är uranhaltig, vilket bekräftas av Shell genom att de har sökt tillstånd från Strålsäkerhetsmyndigheten för hantering av radioaktivt avfall så bör verksamhetskoden bli 13.50 ”Provbrytning inklusive annan bearbetning eller anrikning av malm, mineral eller kol än rostning och sintring.” (både uran och alunskiffer faller under definitionen av mineral enligt Minerallagen (1991:45), 1 kap. 1§ p. 1 och p. 2) och denna verksamhet klassas som B-verksamhet enligt bilagan till Förordningen om Miljöfarlig Verksamhet och Hälsoskydd (1998:899). Denna skrivelse och verksamhetskod ersatte den tidigare skrivningen om ”utvinning av eller [...] probbrytning av uran- eller toriummalm” som klassades som A-verksamhet fram till 2003. Eventuell gas uppger Shell finns i små porer i alunskiffern, snarare än i fickor som gasen kan strömma ut ur. Således är borrhningen inte att betrakta som en borrhning efter gas, utan probbrytning av alunskiffer som dessutom i högsta grad är uranhaltig. Eftersom det som avses att tas upp är en borrhkärna bestående av alunskiffer, snarare än fri gas, måste verksamheten anses hamna under verksamhetskoden 13.50 dvs. verksamhet som är tillståndspliktig B-verksamhet.

Klaganden menar att även om Länsstyrelsen har haft en hel del information i ärendet så har den inte utrett ärendet tillräckligt väl då den inte har gjort en så pass djuplodande analys av informationen som ärendet kräver; Länsstyrelsen har inte gjort någon självständig riskbedömning och inte heller har den begärt någon vattenutredning. Således har Länsstyrelsen inte fullgjort sin skyldighet att utreda ärendet tillräckligt noggrant.

De kriterier som måste beaktas i bilaga 2 till förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar är:

- a) projektens karaktäristiska egenskaper
- b) projektets förening med andra projekt
- c) projektets utnyttjande av mark, vatten och andra resurser
- d) projektets alstrande av avfall
- e) föroreningar och störningar
- f) risken för olyckor, särskilt när det gäller de ämnen och den teknik som har använts.

Då projektet, i enlighet med punkt b ovan, är starkt kopplat till utvinning av naturgas ges kod 11.20 istället för 13.70, vilket innebär utvinning istället för djupborrning. Syftet med den nu ansökta borrhningen är att utvinna naturgas vilket strider mot tanken om en miljömässigt

hållbar utveckling. Hela projektet syftar till framtida utvinning, och dessutom har Shell ansökt om att få genomföra provborrningar i Sjöbo respektive Tomelilla kommun, vilka även de måste tas i beaktande i enlighet med punkt b, ovan. Således rör det sig inte om en enskild provborrning, utan om ett mer omfattande projekt som omfattar tre eller möjligen fler provborrningar och som är ett första steg till en storskalig utvinning av gas. Att det rör sig om ett större projekt bekräftas av Shell som i sitt överklagande till Länsstyrelsen av Ystad-Österlenregionens miljöförbunds beslut anför att "Arbetena utgör en del av ett större undersökningsprogram som berör flera kommuner" (s.7). Således medger Shell att provborrningen utgör en del av ett större projekt och därför måste provborrningen i Oderup bedömas som en del av detta större undersökningsprogram som syftar till en framtida utvinning. Klaganden vill erinra om att Shells båda prospekteringstillstånd omfattar 20% av Skånes yta och berör ett 20-tal kommuner. Prospekteringstillstånden omfattar en yta av 255 973 hektar och är det näst största prospekteringstillståndet i landet (enligt Bergsstatens årsrapport för 2008).

Allmänt om risker

Klaganden menar att Länsstyrelsen har gjort en alldeles för lättvindig riskbedömning och blandat ihop begreppen. Länsstyrelsen tonar ner riskerna, klaganden vill då påpeka att begreppet "risk" har två viktiga faktorer; sannolikhet och konsekvens. Även om sannolikheten kan vara liten under normal drift – vad det nu månne innebära – så blir konsekvenserna av ett förorenat grundvatten fullständigt oacceptabla, både för människor och djur. Dessutom utgår Länsstyrelsen genomgående från att allt ska gå bra snarare än att saker och ting överhuvudtaget kan gå snett vilket gör Länsstyrelsens beslut nästintill till en partsinlaga. Det kan inte tydligt nog understrykas att det inte är Shell som tar några risker, utan omgivningen. Shell har att ta ansvar för konsekvenserna, men konsekvenserna drabbar tredje man! Även om Shell har ekonomiskt ansvar för att ställa konsekvenserna till rätta så vill klaganden erinra om att tredje man inte har intresse av eller vilja att utsätta sig för konsekvenserna, även om sannolikheten för att de ska inträffa bedöms som liten.

Buller

Tysta områden är en bristvara i Skåne. Många människor känner sig störda av ljud från trafik, fläktar och skjutbanor. På vår fritid söker vi ofta rofyllda, stilla platser bortom våra ofta bullriga vardagsmiljöer. Ökande trafik, och exploateringar med nya vägar, järnvägar och industrianläggningar minskar ytterligare tillgången på områden där vi kan återhämta oss. Tysta områden främjar hälsan och kan ge ökad livskvalitet. Landsbygden är relativt oexploaterad i Hörby. Dessa tysta områden utgör en stor potential ur ett regionalt perspektiv och kan utgöra en stor tillgång ur turism- och rekreationssynvinkel. Det finns få tysta områden med stora natur- och kulturvärden på närmare håll för Malmö- Lundregionens invånare. Det är därför viktigt att värna om dessa områden och så långt möjligt lokalisera ny infrastruktur och bullrande verksamheter i andra områden. Om områdena måste tas i anspråk bör så långt möjligt exploateringen ske i ytterkanten av ett område, så ytterligare fragmentering kan undvikas. Länsstyrelsen i Skåne skriver om de regionala miljömålen "**Skydd av bullerfria områden**". Existerande bullerfria områden i det skånska landskapet ska bevaras. I

infrastrukturplaneringen ska därför ytterligare fragmentering av landskapet förhindras och existerande korridorer utnyttjas. Existerande bullerfria områden i tätorterna i Skåne ska bevaras.”(http://www.lansstyrelsen.se/skane/amnen/miljomal/Miljomalen/God_bebyggd_milj_o.htm, nedladdat 2009-12-30) Klaganden vill här erinra om att även om miljö kvalitetsmålen inte utgörs av författningstext, är de ändå rättsligt relevanta och hänsyn ska därför tas till dessa vid tillämpningen av lagtexten. I detta sammanhang hänvisar klaganden till Miljööverdomstolens dom i mål M-9983-04, där såväl ett nationellt miljömål som ett lokalt (kommunalt) miljömål givits direkt rättslig verkan.

Den nu aktuella provborrningen planeras att genomföras dygnet runt under mer än fyra veckor i sträck, plus tid för etablering och avetablering av området. Klaganden vill erinra om att Shell planerar att bedriva sin verksamhet dygnet runt i veckans alla dagar, utan att Länsstyrelsen har ifrågasatt om det skulle gå att begränsa verksamheten till dagtid under arbetsveckan, inte heller har Shell erbjudit sig att minska på arbetstiden.

3 § 2 kap. Miljöbalken säger att ”Alla som bedriver eller avser att bedriva en verksamhet eller vidta en åtgärd skall utföra de skyddsåtgärder, iaktta de begränsningar och vidta de försiktighetsmått i övrigt som behövs för att förebygga, hindra eller motverka att verksamheten eller åtgärden medför skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön. I samma syfte skall vid yrkesmässig verksamhet användas bästa möjliga teknik.

Dessa försiktighetsmått skall vidtas så snart det finns skäl att anta att en verksamhet eller åtgärd kan medföra skada eller olägenhet för människors hälsa eller miljön.” Eftersom det är uppenbart att verksamheten medför olägenhet, och att det finns skäl att anta att verksamheten kan medföra skada på miljön så är det orimligt att verksamheten tillåts att bedrivas dygnet runt.

Ljus

Klaganden vill uppmärksamma rätten på att den nuvarande borrhjulen i Ry i Sjöbo kommun är upplyst med kraftigt strålkastarljus som syns långa vägar under dygnets mörka timmar. Detta har skapat en mycket tydlig industriell närvaro i området som präglas av lantbruk och natur, men som nu har fått en industrianläggning som drar till sig alla blickar och präglar landskapet på ett mycket negativt sätt. Detta kommer att prägla Oderup i än högre grad då den planerade borrhjulen ligger i ett platt landskap utan några begränsande kullar, och dessutom närmare omkringliggande bostäder.

Energi- och materialanvändning

Hushållningsprincipen dvs., 5 § 2 kap. Miljöbalken, stipulerar att ”Alla som bedriver en verksamhet eller vidtar en åtgärd skall hushålla med råvaror och energi samt utnyttja möjligheterna till återanvändning och återvinning. I första hand skall förnybara energikällor användas.” Shell har uppgett att för provborrningen i Oderup krävs ca 10 kubikmeter diesel. I strid med denna lag har det inte gjorts någon bedömning om verksamheten skulle kunna bedrivas med hjälp av förnybara energikällor. Det vatten som används som borrhjulen blir kraftigt förorenat och kommer inte att återanvändas till nästa borrhjulen enligt Shell. Inte heller

framgår hur de tonvis med ballastmaterial (dvs grus) som kommer att användas för den tillfälliga väg som läggs ut och för täckning av arbetsområdet ska återanvändas eller om gruset är återvunnet material. Länsstyrelsen har inte tagit någon notis om ovan nämnda paragraf.

Markanvändningen

1 § 3 kap. Miljöbalken säger att ”Mark- och vattenområden skall användas för det eller de ändamål för vilka områdena är mest lämpade med hänsyn till beskaffenhet och läge samt föreliggande behov. Företräde skall ges sådan användning som medför en från allmän synpunkt god hushållning.” och 4§ i samma kapitel säger ”Jord- och skogsbruk är av nationell betydelse.

Brukningsvärd jordbruksmark får tas i anspråk för bebyggelse eller anläggningar endast om det behövs för att tillgodose väsentliga samhällsintressen och detta behov inte kan tillgodoses på ett från allmän synpunkt tillfredsställande sätt genom att annan mark tas i anspråk.”

Dessa båda paragrafer vore skäl nog att förbjuda provborrning, eftersom skydd av jordbruksmarken är av nationellt intresse och dessutom har Regeringen och Riksdagen kraftigt uttalat att användningen av fossila bränslen ska minska, varför det utan tvivel saknas något som helst nationellt intresse av att söka efter fossila bränslen.

Vatten

Oderups vattentäkt är belägen i anslutning till vägen mellan Östra Sallerup och Östraby på fastigheten 2:16, cirka 650 meter från den planerade borrplatsen i Oderup. Vattentäkten försörjer Oderup och Östraby samhällen. Vattenverket uppfördes 1978. Från Hörby kommuns tekniska kontor finns ett dokument daterat 2003-06-02 där följande framgår:

”I trakten kring Oderup är jordlagren mycket mäktiga. Jorddjup på 25-40 meter är vanligt förekommande. Vid vattentäkten är jordlagren 35 meter mäktiga. Jordlagren domineras av blockrik sandig och lerig morän.”

I den anmälan som Shell har lämnat till kommunen finns uppenbara brister. Det hänvisas till att det i området saknas diabas vilket verkar vara felaktigt (se nedan).

Tekniska kontoret skriver vidare (i samma dokument som ovan) ”Berggrundsytan ligger i området på 115-110 m.ö.h. [...] Berggrundsytan utgörs av silurisk lerskiffer och karbonathaltig siltsten som tillhör en 10-20 kilometer bred zon med kambrosiluriska bergarter som sträcker sig tvärs Skåne från Österlen till Nordvästskåne. Upp till ca 50 meter breda diabasgångar förekommer frekvent inom kambrosilurområdet. I Oderupsområdet är två större gångar påvisade genom geofysiska undersökningar (SGU:s flyggeofysik, Af 212). *Troligtvis förekommer andra mindre gångar av diabas i området som inte kan påvisas i flyggeofysiken.* Gångarna har en nordvästlig riktning och kan lokalt påverka vattenströmningen i skiffern ”, klagandes kursivering.

Geo Scania, Dalby har på uppdrag av Jordbruksverket skrivit en rapport, *Hörby kommun: bedömning av påverkan vid grundvattenuttag ur brunn på fastigheten Oderup 2:16 i Hörby kommun, Skåne län*, daterad 19 juni 2005. Rapporten ifråga beskriver summariskt grundvattenströmningen i anslutning till den kommunala vattentäkten. Det framgår av denna rapport att det finns två grundvattenmagasin i området, dels i berggrunden men även i jordlagren.

Vad gäller så kallade sprickzoner av tektoniskt ursprung så går de inte att påvisa förrän man borrar i dem och då är det försent om man hamnat i samma sprickbildning som försörjer den kommunala vattentäkten. I det sammanhanget är det viktigt att förstå att 650 meter inte är speciellt långt. SWECO (företaget som på uppdrag av Shell Exploration and Production AB skrivit anmälan till kommunen) har i ett annat sammanhang definierat vad en sprickzon är: ”En *sprickzon* definieras som en zon vilken består av ett stort antal enskilda sprickor. Sprickzoner har vanligen en längd i storleksordningen 0.1 - 10 km och en bredd i storleksordningen 1 - 100 m.” (Källa: Malmö Stad, Miljöförvaltningen; MALMÖ GRUNDVATTEN, Malmö 2000-05-12, Uppdragsnummer 1240160)

Klaganden vill erinra om att det i Shells arbetsplan inte gjorts någon tillräcklig vattenutredning som belyser flödena i akvifärerna, vilket är nödvändigt för att kunna göra en riskbedömning i händelse borren skulle gå igenom en akvifär och därmed orsaka antingen läckage av kemikalier, eller orsaka avtappning av vatten från en akvifär som därmed kan påverka vattennivån i omgivande fastigheters brunnar.

Klaganden är medvetna om att Shells planerade undersökningsarbete inte vid första påseendet klassas som vattenverksamhet, men då projektet är så pass riskfyllt för grundvattnet och även skulle kunna påverka grundvattennivån om något oönskat inträffar finner klaganden att projektet ändå borde klassas som vattenverksamhet och tillstånd sökas. Enligt 11 kap. 9 § Miljöbalken krävs tillstånd för vattenverksamhet enligt denna balk. Ansökan för vattenverksamhet, enligt 11 kap. 9 b § Miljöbalken, prövas av miljödomstolen. Något tillstånd för vattenverksamhet har Shell inte sökt för sitt planerade undersökningsarbete på fastigheten Oderup 25:4.

Klaganden menar att Länsstyrelsen i sitt beslut inte tagit notis om varken vad Länsstyrelsen i Skåne län anfört i sitt ursprungliga yttrande till Hörby kommun eller vad Shell anger i sin anmälan till kommunen. Klaganden anser att Länsstyrelsens krav på ”långtgående skyddsåtgärder som utesluter alla risker för eventuellt spill eller läckage som kan nå omgivningen” inte är det samma som Shells avsikter att ”... minimera en eventuell påverkan på dessa brunnar...” och ”... minimerar påverkan på närliggande brunnar”, vilket i sin tur innebär att en av Länsstyrelsen i Skånes förutsättningar för att inte ha något att erinra mot undersökningsarbetet i fråga inte är uppfyllt.

Klaganden menar vidare att skillnaden mellan ”utesluter alla risker för eventuellt spill eller läckage som kan nå omgivningen” och ”minimera påverkan” är stor när man tänker på vad det i praktiken kan innebära då ”minimera” är ett begrepp som är relativt och i detta fall är det relativt till hur stor påverkan skulle vara utan de minimerande åtgärderna i fråga, inte att konsekvenserna skulle vara små. ”Minimera påverkan” betyder vidare att Shell räknar med att

närliggande brunnar kommer att påverkas och att det är för att minimera denna påverkan som produkterna CMC, borrsalum, bentonit och cement har valts i samband med den planerade borrhningen.

Klaganden menar också att borrhtrustrningen och/eller kringtrustrning och andra maskiner på borrhplatsen troligen smörjs med olja och att även en mycket liten mängd olja som kommer ut i grundvattnet kan göra dricksvattnet obrukbart.

Shell anger i arbetsplanen att ”Den största risken för spridning av borrhslam och eventuella borrhkemikalier i grundvatten vid borrhningen är i samband med spolförlust. En spolförlust medför att borrhvätskan förloras ut i omgivande berg och grundvatten. För att detta ska kunna ske krävs en stor spricka i borrhålet. Förutsättningen för stora sprickor i lerskiffern är knuten till områden i direkt anslutning till diabasgångar. Undersökningar av området har som ovan beskrivits genomförts för att identifiera diabasgångar för att undvika borrhning i dessa områden. Risken för spolförlust bedöms därför vara väsentligt reducerad.” Klaganden vill betona att Shells bedömning att risken är ”reducerad” inte innebär att risken är utesluten, eller ens liten, utan bara lite mindre än något annat som dock inte beskrivs. Dessutom vill klaganden påpeka att Shell inte anger någon referens till sitt påstående om dessa undersökningar, vilket vore rimligt för att kunna göra en objektiv bedömning av Shells påstående.

Halten av radongas är särskilt hög i alunskiffern och då det är i alunskiffern i berggrunden som naturgasen finns så kommer ”radonproblemet” därmed att finnas överallt vid provborrning efter naturgas i alunskiffer. Alunskiffer har nästan genomgående höga uranhalter och radon är en av uranets sönderfallsprodukter. Klaganden vill här belysa att Shells arbetsplan inte har nämnt något om att uran är vattenlösligt och inte heller något om de andra sönderfallsprodukterna förutom torium och riskerna med dem och inte heller något om att halveringstiden för de olika sönderfallsprodukterna varierar mycket kraftigt och där t.ex. torium har en halveringstid på sjuttiofemtusenfyrahundra år vilket i sin tur innebär att det sönderfaller lika länge till sina sönderfallsprodukter, däribland radon, vilket gör att ett eventuellt läckage av uranhaltigt vatten inte är ett snabbt övergående problem. Arbetsplanen i fråga tar inte heller upp riskerna för förhöjd radonhalt i jorden. Klaganden vill härmed förtydliga att det troligen inte kommer att påverka radonhalten i husen, utan att det som är den faktiska farhågan är att uran, radon eller andra i grundämnen i sönderfallsserien ska läcka från alunskiffern till grundvattnet, alltså dricksvattnet. Klaganden önskar understryka att det strider mot Vattendirektivet att påverka grundvattnet på ett negativt sätt.

Klaganden önskar påpeka att Shell har anmält till Sjöbo kommun att de kommer att förvara och eventuellt använda 1 ton flytande kalciumkloridlösning på borrhplatsen, detta har även Hörby kommun blivit informerad om. Denna lösning har visat på hög toxicitet och försök på råttor har visat att en dödlig dos är ca 1 gram per kilo kroppsvikt, varför detta ton utgör en högst påtaglig risk i händelse av olycka. Detta bidrar till den oro som finns hos kringboende.

Klaganden vill även här erinra om Miljööverdomstolens dom i mål nr. 9983-04 där domstolen skriver i domslutet att ”Tillämpningen av dessa bestämmelser skall ske mot bakgrund av den övergripande bestämmelsen i 1 kap. 1 § miljöbalken om balkens mål och tillämpning. Den

regeln syftar till att främja en hållbar utveckling och den konkretiseras i bl.a. 1 kap. 1 § andra stycket 1. där det sägs att miljöbalken *skall* tillämpas så att människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter.” Således skall alla risker uteslutas, inte bara minimeras.

Skyddsror

Shell har i sin arbetsplan uppgett att det kommer att sättas skyddsror ner till alunskiffern, det som de däremot inte har uppgett skriftligen är hur långt de kommer att borra innan skyddsroret förs ner. Under Shells informationsmöte den 17:e september 2009 i Spjutstorp uppgav man att det kommer att borraras 200 meter innan skyddsroret förs ner och att den valda borrhörtekniken inte medger att skyddsror förs ner kontinuerligt, vilket inte framgår av Shells inlagor. All borrhörning sker således mot öppen berggrund innan skyddsror sätts. Träffar man på vattenådror eller sprickbildningar i berggrunden kan borrhörvätska försvinna ut i berget och nå brunnar och vattentäkter. Det finns risk för att då man borrar i alunskiffern (där man tror att gasen finns) för att ta upp en borrhörkärna kommer genom alunskiffern med borrhören, ner i den underliggande sandstenen som kan innehålla vattenförande skikt, så som är fallet längre österut. Då kan giftigt borrhörslam bestående av borrhörvätska och mer eller mindre söndermald alunskiffer komma ut i grundvattnet. Alunskiffern innehåller mycket svavel, giftiga tungmetaller, arsenik, uran, radium och radon. De extra säkerhetsåtgärder i form av stålrör hela vägen ner i marken, som Shell har vidtagit tar inte bort det faktum att berggrunden står i direktkontakt med borrhör och borrhörvätska under borrhörningsarbetets gång. Skyddsror skall enligt anmälan sättas ner successivt i fyra sektioner, men hela sträckningen för varje sektion borraras, enligt vad som uppgetts, i sin helhet innan skyddsror sätts i, vilket kan ta flertalet dagar. Kommer borrhörvätska och giftigt borrhörslam under den tiden ut i grundvattnet genom sprickbildningar i berggrunden eller genom att vattenådror påträffas kan skadan redan vara skedd. Den kritiska punkten är själva borrhörandet, då inga skyddsror finns som hindrar borrhörvätska och borrhörslam att tränga ut genom sprickor i berggrunden eller att komma ut i grundvattnet om vattenådror påträffas. Inget av ovanstående redovisas på ett tillfredsställande sätt av Shell i deras anmälan.

Klaganden önskar även belysa att även om Shell i arbetsplanen uppger att ett rör kommer att installeras som akvifärskydd så framgår inte hur rörsektionerna skall tätas sinsemellan. Klaganden vill påtala att dessa skarvar kan läcka eller brista under arbetet och därmed släppa ut oönskade ämnen i grundvattnet. Vidare finns ingen specifikation på godset i rören, annat än tjockleken och att Shell uppger att de ska vara av hög kvalitet. Utan att veta vilken typ av stållegering som rören är tillverkade av går det inte att göra någon objektiv bedömning av hur pass korrosionsbeständiga rören är.

Klaganden vill även påminna om att det inte enbart är de mänskliga eller maskinella faktorerna som kan fel; den 16:e december 2008 drabbades Skåne av ett kraftigt jordskalv, om ett sådant skulle inträffa under borrhörningen så finns stor risk att skyddsåtgärderna brister. Exempelvis är det tveksamt om skyddsrören skulle hålla, vilket skulle exponera grundvattnet för borrhörvätska.

Förutom ovanstående risker vill klaganden understryka att kalciumklorid som Shell planerar att använda som härdare för gjutning normalt sett inte används när man gjuter med

armeringsjärn eftersom kalciumjonerna angriper metall och därmed får metallen att rosta. Det är således högst olämpligt att använda kalciumklorid för att härda cement som ska gutas i och runt metallrör, eftersom dessa då kommer att rosta. Således finns det stor sannolikhet för utfällning av rost i grundvattnet med tiden.

Det är djupt otillfredsställande att det överhuvudtaget ska finnas någon risk för att grundvattnet ska komma till skada.

Gasfångare/Blow Out Preventor

Klaganden vill även påpeka att skyddsroren inte monteras på plats i första hand för att skydda grundvattnet, utan för att de – enligt Shells tilläggsanmälan 27:e augusti 2009 – behövs för Blow-Out-Preventorns (BOP) skull. Denna BOP är en gasfälla, ett lock som sluts, i händelse av att borren går igenom en ficka med gas. Shell uppger att risken är minimal, men den är uppenbarligen tillräckligt stor för att motivera Shell att lägga pengar och arbete på att montera en BOP och ytterligare 800 meter skyddsror. Syftet med den är att förhindra att gas läcker ut, men vad som inte framgår är vad som ska hända ifall BOP:en utlöser och låser in gasen. Shell lär knappast låta BOP:en vara stängd och skyffla över jord och tycka att det var intressant, utan gasen måste tas om hand på något sätt. Det framgår inte av Shells anmälan hur eventuell fri gas ska tas om hand, ifall den ska ledas bort till tankar eller brännas. Det är ett viktigt säkerhetskrav att gas inte tillåts läcka ut okontrollerat; om den i händelse av olycka skulle antändas kan konsekvenserna bli ödesdigra, alltså måste gasen tas om hand på ett säkert sätt. Hur detta ska ske måste klargöras av Shell. Klaganden vill erinra om att metangas är 25 gånger kraftigare växthusgas än koldioxid, varför det är av vikt att gas inte tillåts strömma ut i atmosfären.

Ärendet i förhållande till minerallagen

Klaganden önskar uppmärksamma Miljödomstolen på att Shells prospekteringstillstånd har överklagats och är under behandling. Explicit säger 1 kap. 4 § Minerallagen att ”Undersökning får utföras endast av den som har undersökningstillstånd och bearbetning endast av den som har bearbetningskoncession.” och 3 kap. 2 § Minerallagen säger att ”Om det kan ske utan intrång i nyttjanderätt, servitut eller annan särskild rätt får fastighetsägaren eller, efter dennes medgivande, annan utan undersökningstillstånd bedriva undersökning beträffande alla koncessionsmineral utom olja, gasformiga kolväten och diamant”. Eftersom Shells ansökan avser gasformiga kolväten så har lagstiftaren tydliggjort att det inte medges undantag från tillstånd enligt minerallagen. Således finner klaganden inget lagligt stöd för att bevilja Shell tillstånd för undersökningsarbeten så länge ett undersökningstillstånd inte vunnit laga kraft.

Det är viktigt för rättssäkerheten att ett tillstånd vinner laga kraft innan tillståndet börjar gälla. Så har inte skett i detta fall; både frågan om prospekteringstillstånd enligt minerallagen och nu tillståndet för provborrningen i Ry i Sjöbo kommun är under behandling, trots detta står borrhjulen i skrivande stund i Ry och är i full gång. Detta är ur klagandens perspektiv rättsvidrigt när så många människors miljö och hälsa står på spel, och det undergräver förtroendet för rättsstaten att borringen påbörjas innan beslutet vunnit laga kraft.

Klaganden menar dessutom, även oaktat lagtexten, att det ur miljöhanseende är mycket riskfyllt att tillåta påbörjande av undersökningsarbeten innan prospekteringstillståndet är klart vid den händelse prospekteringstillståndsansökan avslås under undersökningsarbetets gång varvid en situation kan uppstå där undersökningsarbetsområdet lämnas utan utfört återställningsarbete under obestämd tid i den händelse beslutet vid ett sådant händelseförlopp skulle överklagas eller oklarheter skulle råda om vem som skulle vara återställningsskyldig i den händelse Shell nekas prospekteringstillstånd.

Shells lämplighet som prospektör och utövare av miljöfarlig verksamhet

Både AB Svenska Shell och dess moderbolag Royal Dutch Shell har en historia med lagöverträdelse som gör att det finns starka skäl att ifrågasätta deras lämplighet som utövare av miljöfarlig verksamhet.

AB Svenska Shell dömdes 2007 (mål B 9834-05) att betala en rekordhög företagsbot på 1,5 miljoner kr för att de på grund av försumlighet hade orsakat ett utsläpp på 600 000 liter bensin vid sitt raffinaderi. Domstolen fann att Shell grovt hade åsidosatt sina skyldigheter som verksamhetsutövare och fastställde att ansvaret låg hos företagsledningen.

Miljönämnden i Trelleborg har anmält AB Svenska Shell, där Shell Exploration and Production AB är ett dotterbolag, till åklagare för att ha orsakat ett utsläpp av dieselloja till följd av bristande egenkontroll. Beslut om detta togs av Miljönämnden 16:e november 2009, ärendenummer 2009-1168.

Det är värt att påpeka att Shell Exploration and Production AB är ett litet bolag med små egna tillgångar. Om det skulle komma att ställas skadeståndskrav på detta bolag kommer tillgångarna inte att räcka långt och bolaget kan försättas i konkurs eller avvecklas. Därför hemställer yrkandena under rubriken "Rättens handläggning" att Shell skall inkomma med en kopia på försäkringsvillkoren i dess ansvarsförsäkring. Hittills har Shell uppgivit att det finns en sådan försäkring, men inte styrkt sitt påstående eller styrkt försäkringsvillkoren.

Klaganden önskar också belysa att Shell Exploration and Production AB är en del av Royal Dutch Shell och att detta bolag varit med om många skandaler världen över, bland annat i Ogoniland i Nigeria där de inte längre är välkomna att bedriva verksamhet. I somras tilldömdes efterlevande till de nio av ogonifolket som avrättades 1995 ett skadestånd på 15,5 miljoner US-dollar av Royal Dutch Shell. Amnesty International rapporterade sommaren 2009 i rapporten *Nigeria: Petroleum, Pollution and Poverty in the Niger Delta* att Royal Dutch Shell har orsakat stora oljeutsläpp och hälsovådlig miljöförstöring av vattnet i Nigerdeltat. Nyhetstjänsten Bloomberg uppgav den 31:a december 2009 att Royal Dutch Shell kommer att ställas inför domstol i Holland den 13:e januari 2010 för dessa utsläpp¹. Klaganden finner inte Shell vara ett företag som inger förtroende.

Klaganden önskar även uppmärksamma Miljödömsstolen på att Shell Exploration under november 2008 utfört undersökningsarbeten utanför det område, benämnt Colonussänkan,

¹ Källa: <http://www.bloomberg.com/apps/news?pid=20601207&sid=am.x5HF1dUQI>

som de sökt prospekteringsstillstånd för. Klaganden menar med hänvisning till 1 kap. 4 § Minerallagen och 3 kap. 2 § Minerallagen, se ovan, att ett sådant förfarande är ett brott mot minerallagen varför Shell Exploration and Production AB:s lämplighet som prospektör bör ifrågasättas. Shell har blivit polisanmält för detta. Det misstänkta brottet begicks i november 2008. Polisanmälan har ärendenummer 1200-K105893-09.

I samband med den nu pågående provborrningen i Ry i Sjöbo kommun har Shell Exploration and Production AB upprepade gånger inkommit med tilläggsanmälningar med nya kemikalier, många fler transporter, mer än fördubblad verksamhetstid och mångdubblad dieselförbrukning.

- Enligt ursprungliga anmälan i Ry (daterad 27:e maj 2009) skulle verksamhetstiden vara ca 6 veckor, inklusive etablering och avetablering av området. Den senaste tilläggsanmälan (daterad 17:e december 2009) anger att borringen ska avslutas i vecka 3, 2010 och att avetableringen ska avslutas i vecka 6, 2010. Eftersom markarbetena (schaktning, vägdragning mm) påbörjades i vecka 42, 2009 så blir den totala verksamhetstiden bortåt 17 veckor istället för 6. Själva borringen påbörjades i vecka 48, 2009.
- Den totala dieselförbrukningen för det dieseldrivna elverket angavs i första anmälan till 10 m^3 (alltså 10 000 liter). Enligt denna anmälan skulle elverket dra 12 liter i timmen, alltså $24 * 12 = 288$ liter per dygn. Enligt tjänsteanteckningar (25:e november 2009) från 1:e miljöinspektör Anders Lindén i Sjöbo kommun så drar elverket 900 liter per dygn. Detta är alltså mer än 3 ggr mer än vad som angetts i anmälan, och eftersom borrhiden har utökats så kommer den totala dieselåtgången öka markant. Utgått från föregående punkt så ges en borrhiden på 60 dagar vilket gör att dieselåtgången blir $60 * 900 = 54 000$ liter istället för 10 000 liter.
- Antalet lastbilstransporter uppgavs i första anmälan till ca 60 st (plus ca 100 st personbilstransporter). I anmälan från 17:e december 2009 så är prognosen för antalet tunga transporter 415 st, alltså nästan en sjudubbling. Shell uppger bland annat att ”Eftersom arbetsplatsen är förlagd på en sluttning var markytan tvungen att göras horisontal, vilket i sin tur krävde mer material och som en följd även mer transporter.” Att inte Shell redan från början upptäckt att den valda borrhiden lutade är uppseendeväckande och visar på bolagets bristande kvalifikationer för att planera och genomföra miljöfarlig verksamhet.

Det går inte att förutsätta att verksamhetsutövaren – Shell – bedriver verksamheten enligt sin anmälan vilket ovanstående exempel med all tydlighet visar. Klaganden vill här erinra om att Länsstyrelsen i sitt beslut för provborrningen i Ry anger att ”Bolaget är bunden av den anmälan inklusive kompletterande handlingar som ingetts till tillsynsmyndigheten [sic]” (s.10). Den nämnda anmälan avser den ursprungliga anmälan och de handlingar som inkommit fram till dess att beslutet fattades den 16:e november 2009. Ovanstående uppgifter har inkommit efter detta, och Shell har således redan frångått de villkor och uppgifter som Länsstyrelsen godtagit.

Klaganden vill erinra om 16 kap. 6§ Miljöbalken som säger ”Tillstånd, godkännande eller dispens kan vägras den som inte har fullgjort sina skyldigheter enligt tidigare tillstånd, godkännande eller dispens. Detsamma gäller när någon tidigare har underlåtit att ansöka om nödvändigt tillstånd, godkännande eller dispens. Har sådan underlåtelse förekommit kan tillstånd, godkännande eller dispens vägras också om sökanden eller någon som på grund av ägar- eller ansvarsförhållanden har väsentlig anknytning till sökandens verksamhet, har eller har haft sådan anknytning till den verksamhet där underlåtelserna har förekommit”. Med hänvisning till denna lagtext, och med ovan nämnda omständigheter som bakgrund, menar klaganden att Shell skall förbjudas att bedriva den nu ansökta provborrningen.

Ägarförhållanden

Klaganden vill uppmärksamma rätten på att AB Svenska Shell är till försäljning, förutom just Shell Exploration and Production AB. Detta enligt uppgifter i media (flertalet medier den 14:e och 15:e december 2009; Sydsvenska Dagbladet, Sveriges Radio, Dagens Industri, Sveriges Television m.fl.), där vd:n för Shell Exploration and Production AB tillika informationschefen för AB Svenska Shell Martin von Arronet uttalar sig om försäljningen.

Antaget att Shell Exploration and Production AB blir ett dotterbolag som ägs direkt av Royal Dutch Shell så kommer AB Svenska Shells ansvarsförsäkring (se ovan) inte att gälla och försäkringsåtagandena är oklara. För närvarande finns ingen information om hur framtida ägarförhållandena ser ut, vilket är ett stort osäkerhetsmoment både vad gäller genomförandet av det nu aktuella undersökningsprojektet och framtida ansvarsåtaganden för skador som upptäcks framöver. Det kan inte nog understrykas att lilla Shell Exploration and Production AB i ännu högre grad är att betrakta som ett riskbolag som kan avvecklas med kort varsel varpå alla ansvarsåtaganden upphör.

Övriga kommuners beslut

Sjöbo var första kommun att ta beslut om provborrning och accepterade Shells första anmälan. Med den ringa (för att inte säga helt obefintliga) erfarenhet av djupborrning i alunskiffer som den handläggande tjänstemannen och politikerna i Miljö- och byggnadsnämnden i Sjöbo kommun har, borde och kunde man agerat annorlunda för att få en bättre miljöprövning. Miljöbalken lämnar stort utrymme för tolkning och detta gjorde det möjligt för tjänstemännen och politikerna i kommunerna Hörby och Tomelilla att fråga sig om provborrning efter naturgas djupt nere i alunskiffern i områden där folk använder grundvattnet inte borde räknas som en farligare verksamhet än en vanlig djupborrning. Provborrhningar borde klassas som tillståndspliktiga. Miljönämnden i Hörby har sagt nej med hänvisning till de boendes oro och psykiska hälsa och Ystad-Österlenregionens miljöförbund finner att provborrningen kan antas medföra en betydande miljöpåverkan och därmed föreläggs Shell att ansöka om tillstånd hos Länsstyrelsen för sin planerade verksamhet. Klaganden menar att den mest rimliga hållningen är att förbjuda verksamheten helt och hållet.

Miljökonsekvensbeskrivning

Klaganden anser att det som liknar en miljökonsekvensbeskrivning i arbetsplanen i fråga är mycket bristfällig.

De kriterier som måste beaktas i bilaga 2 till förordningen (1998:905) om miljökonsekvensbeskrivningar är:

1. Projektens karaktäristiska egenskaper

- a) projektets förening med andra projekt
- b) projektets utnyttjande av mark, vatten och andra resurser
- c) projektets alstrande av avfall
- d) föroreningar och störningar
- e) risken för olyckor, särskilt när det gäller de ämnen och den teknik som har använts.

a och b)

Beskrivet under separata rubriker.

c, d och e)

Projektet kommer att medföra avfall och farligt avfall. Eventuellt kommer verksamheten innebära mellanlagring av farligt avfall som överstiger 1 ton (kod 90.50). Andra avfallskategorier är: många kubikmeter mycket smutsigt/kontaminerat vatten, borrhax och allmänt avfall. Ämnen som kommer att frigöras är tex radon, uran, arsenik och tungmetaller. Vattnet kommer inte att återvinnas eller återanvändas.

De föroreningar och störningar som kan förekomma är mestadels till mark, vatten och luft samt buller, ljus och trafik.

f)

Risken för olyckor, särskilt när det gäller de ämnen och den teknik som har använts. Olyckor kan tänkas uppkomma vid kraftigt hållregn, påträffande av sprickbildningar påträffande av vattenåder, kontaminerat vatten med alunskiffer som kommer ut i mark eller grundvatten vid underliggande sandsten. Risk för allvarliga miljökonsekvenser vid olyckor.

Nationella och regionala målsättningar

Klaganden önskar även påtala att prospektering efter naturgas strider mot den nationella såväl som internationella strävan att ersätta ändliga fossila energikällor med icke-fossila förnyelsebara energikällor.

Så som Länsstyrelsen i Skåne län skrev i sitt yttrande 2008-02-18 enligt 3 § Mineralförordningen i frågan om ansökan om undersökningstillstånd avseende naturgas inom

s.k. Colonussänkan och Höllvikengraven så arbetar Länsstyrelsen på regeringens uppdrag med att minska klimatförändringarna, främja energiomställningen, öka andelen förnyelsebar energi samt främja energieffektiviseringen. Klaganden önskar betona att undersökningsarbeten med avsikt att undersöka förekomsten av naturgas för en framtida planerad utvinning inte ligger i linje med nämnda uppdrag.

Ytterligare ett perspektiv som klaganden anser att Länsstyrelsen har åsidosatt är miljö kvalitetsmålen. De beskriver de värden som är grundläggande för val av boende och god livskvalité.

Regeringens proposition 1997/98:145, Svenska miljömål, vilar på fem grundläggande värden. Klaganden vill belysa tre av dem:

- Främja människors hälsa
- Värna biologisk mångfald och andra naturvärden
- Ta tillvara de kulturhistoriska värdena

För vissa av miljö kvalitetsmålen är kopplingen mellan miljö och folkhälsa extra tydlig. Av de 16 nationella miljö kvalitetsmålen är det framför allt sex av målen som har betydelse för folkhälsan. Dessa är: Begränsad klimatpåverkan, Frisk luft, Giftfri miljö, Skyddande ozonskikt, Säker strålmiljö och God bebyggd miljö. Av vad som framkommit i ärendet framgår med all tydlighet att Shells fossilgasprojekt strider mot dessa nationella miljö kvalitetsmål.

Klaganden vill uppmärksamma Miljödomstolen på att dagen efter Länsstyrelsen i Skåne fattat beslutet att ge fortsatt klartecken till Shells fossilgasprojekt i Ry i Sjöbo kommun så beslutade samma länsstyrelse i ”Nya skånska klimatmål i form av nya regionala delmål för miljö kvalitetsmålet *Begränsad klimatpåverkan*” att ”Utsläppen av växthusgaser i Skåne ska år 2020 vara minst 30 procent lägre än 1990. Målet gäller verksamheter som inte omfattas av systemet för handel med utsläppsrätter.” (dnr. 501-33947-09). För en utomstående ser det mycket märkligt ut att ena handen inte verkar veta vad den andra gör. Dessa båda motstridiga beslut måste betraktas som djupt olyckliga för rättsmedvetandet hos allmänheten.

Även här vill klaganden erinra om Miljööverdomstolens domskäl i mål nr 9983-04 där både nationella och regionala miljömål har givits rättslig verkan. I denna dom skriver Miljööverdomstolen ”Det innebär enligt Miljööverdomstolen att tillämpningen av hänsynsreglerna skall ske mot bakgrund av den övergripande målbestämmelsen – hållbar utveckling – och vid den tillämpningen skall vägledning hämtas från bl.a. de miljömål som Riksdagen har fastställt.”

Människors välbefinnande

Trots god kommunikation mellan kommuninvånare och kommunpolitikerna i Hörby kommun upplever de kringboende maktlöshet och ovisshet. I kontakten mellan Hörbys miljökontor och grannar till den planerade provborrningsplatsen har framkommit att kommunen saknar resurser och kompetens för att tillse att Shell Exploration and Production AB efterlever sitt eget kontrollprogram vid eventuell provborrnig. Detta faktum belyser också hur lite den

enskilde har att sätta emot ett företag som Shell Exploration and Production AB. Då den planerade provborrningen kommer att ske mitt i en aktiv jordbruksbygd kan konsekvenserna bli långtgående om något skulle gå fel vid provborrningen. De flesta som idag bedriver jordbruksrörelser kan hamna i en situation som gör att de inte kan fortsätta sina verksamheter. Detta skulle vara helt avgörande för den fortsatta existensen. Rent vatten är idag en viktig tillgång, vilket inte minst EU:s vattendirektiv vittnar om. I all jordbruksnäring är det en förutsättning. Vetskapen om att allt detta kan äventyras till följd av en olycka vid eventuell provborrning utgör en mycket hård psykisk press på klagande och övriga i närområdet. Frågan är inte bara avgörande för nuvarande generationer utan också för kommande generationer. Många av jordbrukarna i närområdet har familj jordbruk som gått i arv från tidigare generationer och tanken som inte lämnar någon i området är vad klagande och övriga ska kunna lämna över till nästa generation om provborrningen kommer till stånd.

Vad gäller information som gått ut till invånarna i kommunen har den ensidigt kommit från Shell. Kommuninvånarna har inte kunnat påverka beslutet från Länsstyrelsen genom sina åsikter eller namninsamlingar. En lista med över 700 namn fram till yttrandetidens utgång från människor som opponerar sig mot Shells planerade undersökningsarbeten lämnades in. Idag är det ca 4000 människor som har skrivit på protestlistan. Detta ärende kräver en helhetssyn som Länsstyrelsen inte har haft.

I Folkhälsoinstitutets (FHI) första målområde står följande: ”Delaktighet och inflytande i samhället är en av de mest grundläggande förutsättningarna för folkhälsan. Brist på inflytande och möjligheter att påverka den egna livssituationen har ett starkt samband med hälsa. Om individer eller grupper upplever att de inte kan påverka de egna livsvillkoren och utvecklingen av samhället uppstår maktlöshet. I ett demokratiskt samhälle tillerkänns alla människor lika värde med jämlika möjligheter att vara delaktiga och ha inflytande”.

Klaganden vill i detta sammanhang erinra om Hörby kommuns beslut att förbjuda Shell att provborra, detta med hänsyn till att kringboendes oro är så stark att den riskerar att leda till psykisk, och i förlängningen även till fysisk, ohälsa. I detta sammanhang erinras om 9 kap. 3§ Miljöbalken som säger ”Med olägenhet för människors hälsa avses störning som enligt medicinsk eller hygienisk bedömning kan påverka hälsan menligt och som inte är ringa eller helt tillfällig.” Störningen är inte ringa och ej heller helt tillfällig. Till den medicinska risken hör naturligtvis användning och förvaring av det ton kalciumkloridlösning som har hög toxicitet (se avsnittet ”Vatten” ovan). Länsstyrelsen har på intet sätt utrett den oro som råder bland närboende. Således är inte ärendet tillräckligt utrett så som 27§ Förordning (1998:899) om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd föreskriver. Länsstyrelsen menar att om det finns en konkret risk för skador så skall även rädslan för verksamheten tas med i bedömningen, men gör bedömningen att det inte finns någon konkret risk för skador trots att Länsstyrelsen skriver ”Det är dock ostridigt att verksamheten i förevarande fall är miljöfarlig” (s.7). Klaganden menar att det finns en sådan konkret risk och att Länsstyrelsen enbart hänvisar till ”normal drift” vilket inte är det samma som faktisk drift då olyckor och oförutsedda saker inträffar. Klaganden vill här erinra om att Shell-koncernen tidigare brustit i ansvar, vilket framgår av stycket ”Shells lämplighet som prospektör och utövare av miljöfarlig verksamhet”; detta visar med all tydlighet att det finns fog för oro. Länsstyrelsen menar även att om det inte

finns någon konkret risk så skall heller inte oron tas med i bedömningen. Detta är dock ett logiskt felslut eftersom ett sådant rekursivt förhållande inte existerar i verkligheten. Vidare måste påpekas att Länsstyrelsen i beslutet om Oderup även hänvisar till sitt beslut om Ry där Länsstyrelsen skriver att ”Detta utesluter inte att det, åtminstone under en övergångstid, kan komma att råda en betydande osäkerhet bland de klagande.” Det är fullständigt orimligt att tillåta en verksamhet som till och med Länsstyrelsen fastslår att det kan komma att råda en betydande osäkerhet bland de klagande, och klaganden vill påpeka att den ”övergångstiden” kan vara bortåt 70 år eller ännu mer beroende på bergarternas genomsläpplighet för vatten, alltså den tid det kan ta för föroreningar i alunskiffern att läcka ut till grundvattnet om inte Shells skyddsror skulle hålla tätt, eller om det skulle vara hålrum i cementen runt skyddsroret. Klaganden vill här anföra att psykisk oro är en olägenhet som i sig ska betraktas som en olägenhet, och vill här anföra Miljööverdomstolens dom i mål nr 7485-04 (MÖD 2005:55) som berör en kontinuerlig påverkan (i det fallet av strålning från en mast för mobiltelefoni). I detta sammanhang ter det sig orimligt att resonera så som Länsstyrelsen som i sitt beslut hänvisar till en dom i Miljööverdomstolen (MÖD 2007:28, mål nr. 5864-06) som rör risken för förbipasserande fotgängare vid en golfbana att träffas av golfbollar. Denna risk är mycket kortvarig och övergående, samt berör förbipasserande fotgängare och är således en risk som den enskilde har möjlighet att undvika. Detta till skillnad från provborrningen i Oderup som planeras att pågå under en lång tid och som för med sig risker som kan visa sig för de kringboende många år efter det att borrningen är avslutad. Således är det i högsta grad befogat att behandla den psykiska oron som en olägenhet i sig och en olägenhet som kan förväntas vara ihållande under en lång tid. Till skillnad mot fallet med golfbollarna kan den enskilde inte undvika risken utan att flytta ifrån platsen.

Klaganden vill även påtala att Länsstyrelsens beslut för Oderup i sig är motsägelsefullt, t.ex. i det att det dels fastslås att verksamheten är miljöfarlig samtidigt som det fastslås att riskerna skulle vara ”futila”. Antingen är verksamheten farlig för miljön eller ofarlig, men det är mycket motsägelsefullt att den skulle vara bådadera. Länsstyrelsen hävdar vidare att det behövs ett underlag för att bedöma de kringboendes oro, men har inte gjort någon sådan utredning, samtidigt som samma Länsstyrelse i beslutet för Ry anger att oron där skulle vara liten, utan att basera den utsagan på någon egentlig bedömning. På ena stället behövs alltså en utredning, men inte på andra. Länsstyrelsen har i ovan nämnda avseenden brustit den i saktighet och noggrannhet som åvilar en myndighet.

Som indikation på den oro som finns i bygden så vill klaganden påpeka att Oderupsborna har känt sig tvungna att ta initiativ till ett flertal möten med miljönämnden och andra politiker i Hörby kommun för att kunna få gehör för sin oro, vilket också framgår av Hörby kommuns beslut. Oderupsborna har haft 4 stycken möten med politiker, inklusive miljönämndens ledamöter, från Hörby kommun. Den 30:e juli var miljönämnden, miljöchefen och tekniska nämndens presidium på besök i Oderup, 27:e augusti var miljönämnden åter i Oderup, 22:e september hade oroliga ordsbor arrangerat ett allmänt möte i Hörby med medverkande av representanter från alla Hörbys partier, samt miljönämnden och slutligen hölls ett möte den 4:e november med miljöchefen i Hörby kommun och miljönämndens ordförande. Dessutom har Oderupsborna haft 14 stycken grannmöten grannarna emellan för att stötta varandra i den

uppkomna situationen (datum för dessa möten har varit 3:e, 12:e, 16:e, 23:e och 30:e juli, 10:e, 18:e och 27:e augusti, 3:e och 15:e september, 12:e och 30:e oktober, 12:e november samt 11:e december 2009). Församlingens kyrkoherde, Eva-Karin Lindgren höll den 20:e september 2009 en friluftsgudstjänst på åkern strax intill den planerade borrhållplatsen, detta för att stötta och stärka Oderupsborna. Dessutom vill klaganden återigen erinra om alla de namnunderskrifter på protestlistan som nämns ovan i detta avsnitt, vilka bara de i sig är ett uttryck för den starka oro som finns.

Sakägare

Heaven or sHell är en ideell förening som har som syfte att tillvarata miljö- och naturskyddsintressena. I enlighet med Europeiska unionens domstols dom den 15 oktober 2009 i mål C-263/08 så äger även en förening med få medlemmar rätt att väcka talan i miljömål, varför Heaven or sHell är behöriga att väcka talan. I övrigt hänvisas till Århuskonventionen om allmänhetens rätt till deltagande i beslut och rätt till överprövning i miljömål.

Slutord

Avslutningsvis vill klaganden erinra om miljöbalkens portalparagraf som säger:

1 kap. Miljöbalkens mål och tillämpningsområde

1 § Bestämmelserna i denna balk syftar till att främja en hållbar utveckling som innebär att nuvarande och kommande generationer tillförsäkras en hälsosam och god miljö. En sådan utveckling bygger på insikten att naturen har ett skyddsvärde och att människans rätt att förändra och bruka naturen är förenad med ett ansvar för att förvalta naturen väl.

Miljöbalken skall tillämpas så att

1. människors hälsa och miljön skyddas mot skador och olägenheter oavsett om dessa orsakas av föroreningar eller annan påverkan,
2. värdefulla natur- och kulturmiljöer skyddas och vårdas,
3. den biologiska mångfalden bevaras,
4. mark, vatten och fysisk miljö i övrigt används så att en från ekologisk, social, kulturell och samhällsekonomisk synpunkt långsiktigt god hushållning tryggas, och
5. återanvändning och återvinning liksom annan hushållning med material, råvaror och energi främjas så att ett kretslopp uppnås.

Shells planerade verksamhet faller inte under ovanstående definition. Således skall miljölagstiftningen tolkas så att den skyddar människor och natur, snarare än Shell.

I övrigt hänvisas till vad som redan har inkommit i ärendet.

Tomelilla 2010-01-06

Göran Gustafson (för Heaven or sHell)